

A sajtó és a papság növekvő támadásai

I. A „Herald” sajtóságos történetei ezeket vonzanak a Sátorba

JAMES GORDON BENNET¹ a New York-i *Herald* (Hírnök) vállalkozó szellemű kiadója és tulajdonosa állandóan készségszomjban volt, hogy túlszárnyalja vetélytársait egy hírveréssel. A Newark-i óriási millerita tábori összejövetelben, óriási sátrával együtt – ami a legnagyobb Amerikában - eszményi lehetőséget látott újságírói szólásmód szerint a „szenzációra”. Ennek megfelelően, Benett egy különleges riportert küldött, hogy napi beszámolót írjon a táborban történetekről. Az eredmény egy tíz cikkből álló színes riportsorozat lett, eredeti tollrajzokkal illusztrálva, melyek tíz részletben jelentek meg a *Herald*-ban 1842. november 3. és 15. között. Ezek a cikkek „Világ vége” címen jelentek meg. A tábor elhelyezkedése, és az összejövetelek munkaterve, az egész táborozás alatt elhangzott témákkal együtt - ezeket mutatták be a cikkek. És Miller prófécia-magyarázatait jellegzetes újságírói stílusban túlhangsúlyozták.

Ezen cikkek közül néhány kettő és fél hasábnál több helyet is igénybevetett. A karikatúrák – Miller atya prédikáló testtartásban, és a Nagy Sátor **(739)** csaknem egyedülálló korabeli rajzával – bohózáti stílusúak. Dr. William Brownlee választását feltűnő helyen betették a sorozatba - Brownlee-t a helyi papság hozatta New York-ból, hogy Millernek válaszoljon. Azonban mindez példátlan reklámozást jelentett Miller tanításainak, és bizonyos mértékben jellemezte az advent mozgalom lelkületét és működési területét, valamint annak ellenállását. Az eredmény az lett, hogy több ezer embert vonzott oda, akik máskülönben nem vettek volna részt. Ez az egyszerű körülmény arra készítette Himest, hogy sürgősen írjon egy nagyra értékelő levelet a *Herald*-nak, az advent nézeteinek széleskörű terjesztésében való hatásos segítségéért. Ilyen módon adott szárnyakat a sajtó a millerita üzenetnek. (A sátor képet a 656. oldalon)

II. A „Rendkívüli” kiadás élénk leírást ad a Newark-i táborról

Ezt a tíz részből álló sorozatot gyorsan összeállították, és a *Herald irodában* kinyomtatták a mintegy nyolc oldalas szenzációhajhászó Extra képeslapot, az első oldalon feltűnő bemutatással ez olvasható:

„Prédikációk, tantételek és a milleriták furcsa nézetei, ahogyan azt Miller atya és atyjafiai, Himes, Litch, Fitch stb. urak hirdetik a Newark-i Óriás Sátorban, 1842. novemberben, ahol is megkísérlik bebizonyítani, hogy a Szentírás jövődölései szerint a világ 1843-ban el fog pusztulni.”

Ez a maga-nemében páratlan újságírói vállalkozás a legelső amerikai szenzációhajhászó képeslapok egyike volt. Azt állította, hogy pontos és élénk leírást közöl a tábori összejövetelről, a „megnyitástól egészen a záró jelentig.” Minden egyes cikknek, november 3-tól végig november 14-ig „An Revoir” volt az aláírása, ami ennek az alkalmi újságírónak volt az álneve. Ez a rendkívüli kiadás egyáltalán nem támasztotta alá a millerita álláspontokat, de állította, hogy „az egész eljárásról korrekt leírást ad.”² A mozgalom ideje alatt pedig nem bocsátottak ki hozzá hasonló másik sajtójelentést. Az Extrának két hirdetése jelent meg a rendszeresen megjelenő *Herald*-ban november 16-án és 19-én. Ez az Extra a sorozatnak egy olyan tagja volt, amit a *Herald* részeként adtak ki „az irodalom és tudomány haladásának” érdekében, valamint egy „emlékeztetést a jövőre vonatkozóan”.

(740) Miller prédikációiról a tudósítások kedvezőbbnek látszanak, mint amik általában az összejöveteleken tapasztalhatók. Ez a világi újságíró leírta, hogy a tábor elrendezése sokkal erkölcsösebb és rendezettebb, mint a szokásos metodista összejövetelek. Elmondja, hogy a program szerint, az első nap először egy kora reggeli imaóra gyűlteket össze, majd a délelőtti fő igezsolgálat következett Josiash Litch előadásával. A déli étkezés után speciális imacsoportok következtek. Közvetlenül utána jött a délutáni fő igezsolgálat Miller Atya prédikációjával. És „Au Revoir” őszintén tanúsítja a résztvevők „jámboóságát és őszinteségét.”

A jelentés végén egy szerkesztői megjegyzés hivatkozik a „jövendölési lázra és millenniumi gyulladásra,” mely később „járvány” méretűvé nőtt. És arcátlanul kijelenti, hogy az újonnan kidolgozott geológiai tanítás szerint a föld „korlátlan régiség” és „évmilliók” kellettek kialakulásához, az a véleménye, hogy „még mindig végtelenül hosszú időszakokon keresztül fejlődik; és a föld most sem mutatja az előregedés jeleit.”³ Ez volt a szerkesztő állásfoglalása a millerita összejövetel katasztrófa-vég hangoztatásával szemben. És mint az eredeti cikkekhez, az Extrához is négy karikatúrát mellékelte - a tábor elrendezését, Miller „arcképét,” Miller

karikatúráját prédikálás közben az Óriás Sátorban és az óriási sátor-előadóterem szemléltetését.

Mivel ez szolgáltatja a rendelkezésre álló legjobb korabeli közvetlen leírást, kövessük végig a sorozatokat. „Au Revoir” az Óriás Sátor leírásával kezd, melyet a tíznapos tartózkodásra állítottak fel - nagyszerű szerkezet, mondja, a „legnagyobb, melyet valaha is az Egyesült Államokban vagy valahol máshol felállítottak”.⁴ Majd szerkezetének, beosztásának élénk leírása következik – középen egy út a széles padsorok között, mely elválasztja a hosszú, alacsony padsorokat; a szószék a sátor alacsonyabb oldalán van elhelyezve, amerre a terület lejt, mint egy régi amfiteátrumban. Egy jól szervezett őrség vigyáz a hely rendjére, mivel az óriás sátor **(741)** a „közvélemény” általános témája lett.” Kívül, körülötte körben kisebb sátrak, némelyikben kályhákkal. Másokban tábori ágyak és szalma, alvás céljára. És volt egy nagy tábori konyhasátor, egy nagy teljesítményű óriási tűzhellyel, ami képes volt ellátni őket étellel, ami egy shillingbe került.

A tábor helyét először imával felszentelték. Majd a férfiak munkához láttak, felállították a sátrakat, és rendbe tették a hatalmas tábort - alaposan hátráltatva csintalan fiúk csínytevéseitől, és gátolva felnőttek bámészkodásától. A riporter feljegyzi az egyik lelkésznek arra a kérdésre adott válaszát, hogy miért várják az Úr eljövetelét „1843”-ban. Hitének okait és annak prófétikus alapjait mind gondosan megmagyarázta – az alapot a Dániel 8. és 9. fejezetben találta meg, a nap-év elvét, a 70 hét és a 2300 éves hosszú időszak összefüggését, és hogyan állapították meg világosan ennek a hosszú időszaknak a kezdetét és végét.⁵ A lelkész emlékeztette az érdeklődőt, hogy „nincs semmi különös, vagy rendkívüli Miller tantételében.” Sokan mások állították ugyanazt, és állítják most is. Inkább a többség nagy része hagyta el a korábbi általános hitet. Ebből származik a jelen véleménykülönbség!

A második jelentés beszámol Miller megérkezéséről és megismétli, hogy „nagyobb a rend,” illendőség és jó a szervezés ezeken a millerita gyűléseken, mint más felekezetek táboraiban - nincsenek rendetlenkedő személyek, mindenki „csendes és illedelmes.” Majd egy imaóra következik, melyen Litch tartja az előadást az „1843” körüli világvégéről. Egy advent hitről szóló, „A Tiszta Igazság” című éneket énekli el három nő, azután még egy másikat, ehhez hasonlót, „Az utolsó trombita” címmel. Ezután megszólal a nagy csengő, és mindnyájan begyűlnek az óriás sátorba, hogy meghallgassák Miller élénk stílusban elmondott előadását a II. Mózes 26, 27-28-ban lévő „hét időről”. Az előadás nagy része meghatározott – érvelés, bizonyítékok,

felhívások. Még a közbeszólásokat és a felkiáltásokat **(742)** is feljegyezte. Ez egy valódi jelentés a prédikáció jelentős részéről.⁶

Ezután vasárnap következett, a nagy nap 6.000 résztvevővel. A vasút és a gőzhajó 1640 embert hozott New York-ból, és a tábort teljesen körülzárják a mindenféle járművek, és a leírás szerint még sincs összevisszaság. Az emberek megtöltik a rendelkezésre álló szállodákat és panziókat. Újra prédikációk és más szolgáltatások, melyek késő este 10 óráig tartanak, Miller-rel, Litch-el és Himes-szal az élvonalban.⁷ A második nap is elmúlt.

Hétfőn, november 7-én a riporter elmondja, hogyan fokozódik az érdeklődés, és már 60 megtért van eddig. Gazdag emberek mondták, hogy készülnek vagyonaikat eladni, hogy támogassák az advent ügyének előrehaladását. Vasárnap a városi papok Miller álláspontjai ellen prédikáltak, néhányan azt állítva, „hogy a világ vége kb. ezer év múlva következik be.” Mások szerint pedig kb. 100 vagy 150 év múlva.⁸ A riporter elmondja, hogy Miller – „nagyon őszinte, bár ő egy Yenki” – hogyan mutatta be a 6.000 évre vonatkozó érvelését, a teremtéstől „1843”-ig. Közbevet az újságíró néhány ellenkeltezt Usher-től és Lightfoot-tól, az ismert bibliai kronológia szakértőjétől, majd megosztja olvasóival a tábori rendet, összesen tíz pontban. Oly sokat árulnak el ezek a táborról, hogy ide másoljuk.

- 1.) A sátor által határolt terület, ami szent helyünk, ahol dohányozni tilos, és ne járkáljon senki szükségtelenül a szolgáltatások (a prédikáció) ideje alatt.
- 2.) Nyilvános előadások a szószékről délelőtt 10 órakor, délután 2 órakor és este 6 órakor kezdődnek, melyről a csengő értesít mindenkit.
- 3.) A szószéken tartott szolgálat idejére minden más szolgálat szünetel a sátrakban.
- 4.) A hölgyek a helyiség jobb oldalán ülnek, a férfiak a baloldalon.
- 5.) Az étkezések ideje a következő: reggeli fél 6, ebéd 12, vacsora 5 órakor.
- 6.) *Pihenésre* visszavonulási hely a hölgyek számára **(743)** a helyiség jobb oldalán, a réten keresztül, az urak számára a vasút melletti kis erdőben.
- 7.) Minden személy, aki nem tagja valamelyik sátor-társaságnak, el kell hagyja a tábor területét, mikor nyugovóra szólal a csengő, amely időben elvárjuk, hogy a sátrakban minden tevékenység be legyen fejezve éjszakára.
- 8.) Minden sátor-társaság – a korábbiaknak megfelelően – választ egy sátorfelelőst, aki az általános bizottságban, a bizottság egy tagjával képviselni fogja a társaságot, amelyhez tartoznak, és felelősségteljesen felügyelik a sátor rendjét.
- 9.) A sátorfelelős vezeti, vagy felkér valakit, hogy vezesse a reggeli és esti áhítatokat a sátrakban.

10.) Minden sátorban egy vagy több lámpát egész éjjel égve kell tartani az összejövetel ideje alatt.⁹

Most következik az ima-sátor leírása, mely az újságíró megnevezése szerint „istenfélő” és „őszinte”, bár szokatlan az ő világi riportokhoz szokott fülének. Sőt némely imát is feljegyez és reagálásokat, melyek jellemzőek voltak a korabeli metodistákra és sokan másokra, imádkoztak bűnbánatért, megtisztulásért, Szentlélekért, üdvösségért, felkészülésért az Úrral való találkozásra, a megtéretlenekért, a lelkészekért, és a téves nézeteket valló egyházak papjaiért – és mindezt Annak nevében, Aki hamarosan eljön az ég felhőiben, hogy megváltsa az igazakat, és elpusztítsa a gonoszokat.¹⁰

Majd megszólalt a csengő, hogy a sátorba hívja mind a hatezer hallgatót. Akkor éjjel óriási vihar volt és lefújt néhány kisebb sátrat, meggyöngítette az Óriási Sátrat, úgyhogy azt lejjebb kellett eresztetni – így másnap nem tarthattak összejövetelt abban. Miller és munkatársai egy szállodába mentek ebédelni, és Miller a város egyik presbiteriánus templomában előadást tartott Dániel 2. fejezet prófeciájának négy birodalmáról. Ezután áttért Dániel 7. fejezetére, mely ugyanazokat a világbirodalmakat írja le, és Róma felosztását, amit a tíz szarv szimbolizál – valamint a pápaságot, mint a kis szarvat, aki kitépte a herulokat, osztrogótokat és lombardokat. Azután Dániel 8. fejezetére tér, a Görög és Perzsa birodalmakra, melyeket Róma követett, és a 2300 évre **(744)** Kr.e. 457-től kb. Kr.u. 1843-ig. Bemutatta a 70 hét összefüggését a Messiás halálával, mely időszak a 2300 évből vágatott le a zsidók számára, és a maradék 1810 évet, ami a kritikus „1843” évhez vezetett. A város minden felekezetének lelkésze jelen volt.¹¹

Szerdán, 9-én újra felhúzták az Óriás Sátrat. De mivel a föld és a padok még mindig nedvesek voltak, Miller ismét az egyik templomban prédikált, ezúttal Dániel 11. fejezetéről. Ez a prófécia – magyarázta Miller – magába foglalja Perzsiát, Görögországot, valamint a pogány és pápai Rómát. Állítja, hogy az 1290 év 1789-ben ért véget, és az 1335 év „1843”-ban. Most is jelen volt a város minden felekezetének lelkésze.¹²

A csütörtöki jelentés elmondja, hogy a New York-i Dr. William Browlee, akit Newark-ból hozattak, hogy megcáfolja Miller nézeteit, zsúfolt hallgatóság előtt beszélt a német református templomban. (A riporter nyíltan és mindig újra ellenzi Miller nézeteit.) Browlee beszélt a világ megjobbításának ezer évéről, Krisztus lelki uralkodásáról és a lelki feltámadásról. Kijelentette, hogy a lélek feltámadása nem jelenti azt, hogy az ember feltámad az életre. A zsidó nemzet helyreállítása a Dániel 8:14. jelentése szerint - ismerte el - valószínűleg 1843-1847 között történik majd

meg. Sátán meg lesz kötözve az ezer év alatt, melynek végén eloldozzák. De a 2300 év pontosabb végpontja, állította Brownlee, kétségtelenül 1866 lenne, amikor az Antikrisztus megkapja a hatalmas csapást, és bekövetkezik a zsidó nemzet gyászos sorsának a vége. Ilyenformán Brownlee, Phocastól 606-ban keltezi a pápai Antikrisztus 1260 nap-évét, és elismeri, hogy a 2300 prófétikus nap a valóságban évet jelent. *A különbség a végső időpontban van, és a várt eseményekben.*

Az újságíró szerint Brownlee egyetért abban, hogy Dániel 7. fejezetének négy világbirodalma Babilónia, Médó-Perzsia, Görögország és a tíz részre osztott Róma, és a kis szarv **(745)** a pápaság - éppen úgy, mint ahogy azt Miller állítja. De a világ vége nem jön el, míg mindkettő, a pápaság és a mohamedanizmus el nem pusztult. Az örömhírnek el kell jutni minden emberhez, és ehhez tízmillió lelkész kellene. Brownlee utolsó támadása az volt, hogy a millennium 360.000 évig eltarthat - a nap-év elv alapján -, mivel a világ még gyerekkorát éli. Tehát 1866 lehet a millennium hajnala, mikor az Antikrisztus megkapja a nagy csapást, és a millennium teljes értékű kezdete 2015-ben lesz. Így ellenérvelt Brownlee.¹³

Majd „Au Revoir” folytatja jelentését a pénteki és szombati millerita összejövetelről, belefoglalva Miller életrajzát is, ami meglehetősen pontos, már amennyire tőle telt. Leírja Miller fizikai megjelenését – zömök testalkatú, széles vállú, világosbarna hajú, kissé kopasz, kedves tekintetű és a feje kissé remeg a szélhűdéstől.¹⁴ A riporter elmondja, hogy „rendkívüli módon fáradozott” Miller álláspontjainak pontos jelentésével. Részt vett az összejöveteleken reggel, délután és este, és bevallotta, hogy „teljesen kimerült.” Végül elmondja, hogy a lelkészi sátorban egy nagy újság- és könyvkészlet van, és az emberek vásárolják azokat. A záró összejövetelről csak vázlatosan ír, és azt mondja, hogy a búcsúszertartás teljesen megfelelt a pénzgyűjtésről, vagyon elrendezéséről, stb. szóló képtelen pletykáknak és vádaknak. Az ellenség divatos, olcsó támadásainak gyermetegsége nyilvánvalóvá lett. Willam Miller Istenhözadót mondott és elhagyta New York-ot. A Newark-i összejövetel véget ért.¹⁵

III. A Tribune „Extra” sem tudja megakadályozni az erősödő irányzatot

Körültekintő támadást vezetett egy másik közismert kiadó Horace Greely, a vetélytárs, a New York-i Tribune népszerű ellenzéki sajtó által annak reményében, hogy meggátolja a millerizmus növekvő térhódítását. Ez 1843. március 2-án kiadott különleges kiadmány formájában történt.

[illegible]

A Tribune „Rendkívüli kiadásának” nem sikerül meggátolnia a millerizmus áradatának növekedését

Az volt a célja, hogy megcáfolja Miller álláspontjait, az ilyen másolatok a valóságban segítséget jelentettek az advent ügyének. Ez a Rendkívüli kiadás Josiah Litch próféciai táblázatának a másolata, ami az első oldal négyötöd részét elfoglalja, a felső harmadában pedig a táblázat szövege van. Ez a nyilvánosság a prófécia tanulmányozásának megújulásához vezetett.

(747) Egyetlen lapból állt, a *Tribune* megszokott lapméretében és formájában, mindkét oldalára nyomtatva, és fekete betűkkel feltüntetve „EXTRA (RENDKÜLI KIADÁS). Eléggé érdekesen, az első oldalt Litch prófétikus táblázatának pontos másolata foglalta el, valamint a „Dániel látomásának” és „János látomásának” magyarázata - ülönböző prófétikus szimbólumok képei, tömör magyarázatokkal kísérve a főbb jelképeket. (A megjelent oldal hasonmása a szemközti 746. oldalon)

Ez a millerita táblázat egy kivételével az egész oldal mind a hat hasábját kitöltötte. A maradék, vagyis a hatodik hasámban jobbra, nem feltűnően ez áll: „Válasz Miller elméletére.” A támadás szövegét a Rhode Island-i Providence város híres lelkésze, JOHN DOWLING¹⁶ baptista lelkész írta, mely a hatodik hasábon kívül a teljes hátoldalt is kitöltötte néhány inch kivételével, melyet az utolsó hasáb végén a hirdetésekre tartottak fenn. Ezt a támadási kísérletet nyilvánvalóan maga Greely indította el, mivel a szerkesztő arról ír, hogy egy másik cikk is a birtokában van, melyet „szándékozik kiadni”, de „összehasonlításként ezt (Dowling cikke) választotta, mivel ez teljesebb és pontosabb. Greeley arról is ír, hogy birtokukban van még „egy cáfolat is egy tekintélyes katolikus paptól, melyet helyhiány miatt kihagytak.”

Dowling egyenesen Miller alapvető tételének a szívébe vág bele – miszerint a 70 év-hét a 2300 év első része, és a hosszabb időszak 1843-ban való végpontjának megállapításához a „kulcsot” jelenti, amely Miller állítása szerint a világ vége lesz.

Dowling idézi Miller felhívását, hogy valaki mutasson rá a két időszak összekapcsolásának hibájára – ha ugyan az tévedés. Ezt Dowling hét lépésben kísérli meg: (1) Megvizsgálja Dániel 9. fejezetben a 70 hetet, (2) Dániel 8. fejezet bakját és kosát, (3) a Dániel 8. fejezet **(748)** kis szarvát; (4) majd határozottan állítja, hogy a kis szarv azonos Antiochus Epiphanes-szel; (5) megkérdőjelezi Miller 2300 estére és reggelre vonatkozó állítását; (6) határozottan állítja, hogy Antiochus valósította meg a „minden napi” áldozat elvételét; és (7) megkérdőjelezi Millernek a millerita 2300 nap-év-re vonatkozó dátumát.

Az első pont felett „örömet” fejezi ki, hogy egyetért Millerrel a 70 „hét-év” tekintetében, ami Jézusnak, a Messiásnak a haláláig terjed. Miller magyarázatában – mondja ő - „nem találok hibát”, és hozzáteszi, hogy az

megegyezik „a keresztény értelmezők többségével.” Kifogásolja azonban Millernek erre az időszakra vonatkozó Kr.e. 457-től Kr.u. 31-ig való keltezését – erőlteti, hogy Jézus születése Kr. e. 4-ben történt, ezért keresztre feszítésének Kr.u. 29-ben kellett megtörténnie, és a 2300 éves hosszabb időszak így 1839-ben végződik, – feltéve - ha Millernek a hosszabb időszakra vonatkozó év-nap számítása megalapozott eljárás mód.

A második pontot Dowling hasonlóan értelmezi, a kos Perzsia és a bak a Görög Birodalom, és a nevezetes szarv Nagy Sándor, a később kinövő négy szarv a Görög Birodalom négy részre szakadása, tehát csak részleteiben különbözik a Millerétől. A harmadikról kifejti, hogy a rendkívül nagy szarv az Antiochus Epiphanes, Szíria királya – bár Dowling elismeri, hogy különböző tudósok azt a pogány és pápai Rómának tekintették, mely nézetet – mondja – Miller is „magáévá tette”, míg mások a mohamedán csalásra alkalmazzák.

A negyediknél ragaszkodik az Antiochus Epiphanes teóriához, ami „messzemenően a legvalószínűbb magyarázat” - inkább Szíria egyetlen királya, mint a Római Birodalom. Dowling szerint Antiochus volt a „kemény orcájú király”, aki elvette a zsidóktól a „mindennapi” áldozatot, és megszenteltelenítette a zsidó templomot Kr. e. 168-ban.¹⁷

Az ötödiknél elismeri, hogy „néha” a prófétai nyelv egy napot ért egy éven - úgy, mint pl. a 70 hét **(749)** és az 1260 nap” - határozottan állítja, hogy az esték-reggelek itt természetes napokat jelentenek, és a zsidók reggeli és esti áldozataira utal. Tehát arra a következtetésre jut, hogy az egyszerűen 1150 természetes napot jelent, vagy csupán 3 évet és 55 napot. A hatodik pontról Dowling újra kijelenti, hogy ez az időszak Kr.u. 168-ban kezdődött.

Ami pedig a hetediket illeti, még ha elfogadnánk is a 2300 napot éveknek, Dowling a következőkben arra akar rámutatni, hogy Miller „hallatlan hibát” követ el számításában, vagyis az arról való állításában. Azt állítja, hogy a prófécia nem nyúlhat vissza Kr.e. 457-ben való kezdetével a Görög birodalom előtti időre, melyet a „legmagasabb fokú képtelenségként” ítélt el. Nagy Sándor hódításának idejét, lehetőség szerint Kr. e. 331-re teszi, és úgy hiszi, hogy a 2300 év Kr. u. 1969-ben végződne. Vagy, ha elfogadjuk, hogy a mindennapi áldozat elvételének időpontja Kr. e. 168, akkor az, Kr.u. 2132-ben végződne - ilyen keltezések közül bármelyik érvénytelenné tenné a 2300 év Miller szerinti számítását, mert ha ebből levon Kr. e. 457 évet, az egyenlő lenne „1843” évvel.

Ezért Dowling ennek megfelelően megkérdőjelezi mind a 2300 év Kr. e. 457-től való kezdetének dátumát, mind a 70 hétnek a 2300 évvel való összefüggését, és ezeknek egy közös kiindulópontját, ezt egy „képtelen elgondolásnak” nevezi. Elhárította azt, hogy a Római hatalom kezdetét korábbra keltezzük, mint a Pydnai csatát, Kr. e.168-ban, mikor az „szarvvá”, vagyis királysággá lett. Dowling következtetése az, hogy ez a két látomás teljesen „ellentétes jellegű” dolgokat mutat be, következésképpen nincs kapcsolat közöttük, és ezért nem beszélhetünk közös kezdő időpontról sem. És mivel ez Miller legfőbb feltételezése, az ő tévedése következtében bebizonyosodott, hogy „az egész rendszer szétesett.”

Az ilyen sikertelen támadási kísérletek ellenére, a gyakorlati és tehetséges emberek száma, akik Miller meggyőződésére tértek át, nem csökkent, hanem folyamatosan növekedett. Dowling elrettentő támadása sikertelennek bizonyult. Valójában Greely *Extra-ja* tulajdonképpen támogatni látszott Miller ügyét, azt eredményezve, hogy az embereket a prófécia mélyebb személyes tanulmányozására készítette. Az első oldalon, tömören illusztrálva a prófétikus jelképek millerita magyarázata és elválaszthatatlan időpontjuk, valójában ezt mutatták be a *Tribune* nagy olvasóközönségének.

(750)

IV. Az ellenfelek egymásnak ellentmondó álláspontjai

Folyamatosan növekedett az ellenállás a küszöbön álló millennium előtti második advent üzenetével szemben. Miller és munkatársai egyre nagyobb hatékonysággal hirdették, hatalmas arányokat ért el. Buzgó és képzett lelkészek, valamint komoly laikus egyháztagok, gyakorlatilag az összes egyház, egyre nagyobb számban vallották a millennium előtti hitet. Nyugtalanító jelenség volt ez, és az ellenzék vezető lelkészeit súlyosan zavarta a kényelmetlen millerita kihívás a „kedvező jövő” vonatkozásában, mely olyan népszerű volt a korabeli egyházi körökben. Magas állású, befolyásos férfiak próbálták megállítani, vagy legalább lassítani ezt az erősödő irányzatot. Egymást érték az ilyen kísérletek. Ennek következtében a *Monthly Miscellany of Religion and Letters* (A tudományok és vallások keveréke havi folyóirat) 1840-ben „F.P.” aláírással (Bostoni Francis Parkman) „Előrejelzések a világ végére” címmel egy cikket közölt, mely a „hamis próféták” csoportjába sorolta Millert, anélkül azonban, hogy megpróbált volna megfelelni érveléseinek. A záró szakaszban így rögzíti Parkman az állítását:

„Még sok a tennivaló, mielőtt az ősi prófécia beteljesedne, aki olvassa, megértheti. Abban biztosak lehetünk, hogy a világ továbbra is fennmarad, és nemzedékek váltják egymást, mikor mi már nem lehetünk. Milyen hosszú vagy mennyi lesz az, ez a titok az Istené, 'akinek dicsősége, hogy elrejtse egy dolgot,' és akinek bölcsessége és jósága megnyilvánul abban, amit kijelentett és elrejtett.”¹⁸

Az ellenzék két könyvet is kiadott 1840-ben Bostonban. Az első, *Miller Overthrown, or the False Prophet Confounded* (Miller megbukott, vagy a hamis prófétát zavarba hozták). A szerzői aláírás így olvasható „Egy világpolgár – Egy római katolikus.” Ez a tanulmány is azt állította, más korabeliekhez hasonlóan, hogy az Antiochus Epiphanes elmélet Dániel 8 kis szarvára vonatkozik. Különös módon ez a katolikus támadás vált Miller csaknem minden protestáns ellenfelének „meghatározó szövegévé”. A második kötet, *Miller's Theory Utterly Exploded* (Miller elméletének teljes szétzúzása), az univerzalista Otis A. Skinner írása, aki az összes jövendölést visszavezette Jeruzsálem pusztulásához – lényegében az 1600-ban élt spanyol jezsuita Alcazar preterista elmélete volt ez, melyet **(751)** a reformáció utáni időben találtak ki, hogy eltereljük a figyelmet az „Antikrisztusnak” a pápaságra vonatkozó zavaró alkalmazásáról.¹⁹

Ezután következett a jól ismert New York City-beli dr. John Dowling baptista lelkész – akiről már szoltunk – gondosan kidolgozott munkája. Ez volt a címe: *An Exposition of the Prophecies Supposed by William Miller to Predict the Second Coming of Christ in 1843, With a Supplemantary Chapter Upon the True Scriptural Doctrine of a Millennium Prior to the Judgment (Egy Miller által feltételezett prófécia értelmezése, Krisztus 1843-ra jósolt második eljövételére, egy kiegészítő fejezettel, a millennium előtti ítélet igazi Szentírás szerinti tanításához)*. Dowling itt hatásosan érvel:

„Szükséges, hogy érveket és tényeket alkalmazzunk azon alap ledöntésére, melyre (Miller) elméletét alapozta, mivel semmi más nem fogja kielégíteni az őszinte és érdeklődő elmét.”²⁰

Miután arra törekszik, hogy megdöntse Miller álláspontját és a próféciára való alkalmazását, valamint rámutat „következetlenségeire” és „tévedéseire,” mint ahogy ő látta – miközben így eltér a Dánieli időszakok időtálló összes protestáns alkalmazásától – Dowling ezt a meglehetősen furcsa kijelentést teszi:

„Ha engem megkérdeznek – Ha elveted a magyarázatokat, amelyeket Mr. M(iller) ezekre a prófétikus időszakokra adott, tudsz-e jobbat adni? Azt válaszolom, hogy nem érzem magam kötelesnek erre.”²¹

Dowling ezer évre vonatkozó álláspontja egyszerűen az irányadó Whiteby-féle postmilleniumi álláspont volt:

„Az ezer évre vonatkozó tanról én azt tartom, és a melyről azt gondolom, hogy a Bibliával szemben elkötelezett vagyok, ez – Krisztus földi uralkodása nem személyes, hanem lelki lesz; azt megelőzi a pápaság, a mohamedánizmus, a pogányság és minden hamis rendszer megdöntése; hogy ez majd az igazság és a tiszta szentség egyetemes uralkodásából áll az egész világon; ezen időszak alatt ismeretlen lesz a háború, erőszak, rablás és elnyomás; semmi sem okoz fájdalmat vagy pusztítást, és az emberiség cselekedeteit a szeretet kormányozza; és ha e dicső időszak elmúlik, majd a gonoszság rövid, de félelmetes időszaka következik, mely után az Úr Jézus kinyilatkoztatja magát.”²²

Dowling könyve vegyes fogadtatásra talált, néhányan dicsérték, míg **(752)** más nem milleriták élesen szidalmazták. A *Christian Witness (Keresztény Tanú)* támogatta Dowlingot, melynek szerkesztői cikkében írta:

„Az, az ezer éves időszak szentírási tanának rövid értelmezését tartalmazza, bemutatva azt, hogy *nincs okunk Krisztusnak egy ezer évig tartó személyes földi uralkodásában* hinni, mert az lelki uralkodás, és erről ez a kereszténység általánosan uralkodó véleménye.”²³

Azután David Campbell bemutatta *Illustrations of Prophecy (Prófécia ábrázolását)* melyet egy „furcsa egyvelegként” írtak le. Megkísérelte magyarázni a Jelenések poharait, trombitáit és a pecséteket, valamint Dániel fenevadait és a szarvakat, hogy Miller álláspontjait ellensúlyozza. Főbb vonalakban Ethan Smith követte őt. Campbell szerint a pápaság 1672-ben elesett, Dániel 8. fejezet kis sarva Mohamed volt, és az ezer év a második advent *előtt* kezdődik, és a zsidók valóban visszatérnek Jeruzsálembe. Ezeknek az értekezéseknek dicsőítő reklámait agresszív módon terjesztették a Miller slóadásait látogató közösg között az előadóterem bejáratánál, amikor New York City-ben tartott előadást. De ez csak növelni látszott az érdeklődést Miller tanításai iránt.

A diákok eltiltása következtében feszültség alakult ki a Dartmouth Kollégiumban, Miller világ végére vonatkozó tanításának elfogadása miatt. Ez J. E. Hood Dartmouth-i diák egyik leveléből derül ki, melyet a New Hampshire-beli Hanover-i Amerikai Tanulmányi Szövetség titkárának írt. Kelt 1840. július 8-án, ezt olvassuk:

„Tisztelt Uram! - Folyó hó elsején tartott magánbeszélgetésünkön ezt mondta nekem: 'Az Oktatási Szövetség nem segíyez ezután senkit, aki elfogadja Miller világvégére vonatkozó tételeit'. . . Zavartan és fájdalmasan hallottam egy ilyen nyilatkozatot az Ön ajkairól. Nehezemre esett ennek hitelt adni az én felfogásom szerint, míg csak kifejezetten és határozottan meg nem ismételte kijelentését... Végül, nem vagyok millerita, de helytelennek tartom, hogy előírjam atyámfiaiinak vallási nézeteiket. Meggyőződése, hogy a Szövetség letért egyszerű útvjáról, hogy összezúzzon egy „kis és lenézett szektát,” akiknek bűne nincs, csak az, hogy új és szokatlan tételekben hisznek. Ezért kötelességemnek tartom, hogy tisztelettel visszautasítsak minden további segílyt Önöktől, és visszaküldjem az utoljára számomra kiutalt összeget.

„J. E. Hood.”²⁴

Kétségtelenül az összes ellenállás közül a legfeltűnőbb a neves kongregacionalista bibliatudós Moses Stuart professzor könyve, aki 30 éven át volt a szent irodalom tanára Andover-ben. A címe *Hints on the Interpretation of Prophecy (Tanácsok a prófécia értelmezéshez)* Feszültté vált a várakozás, amint Stuart kijelenti előszavában:

„Itt az ideje, hogy az egyházak, utalva a szóban forgó ügyre, valamiféle menekülést keressenek a viharos tengerről, melyen oly sokáig hánykolódtak.”²⁵

De a próféciaák racionalista, sőt provokatív kezelése – félretéve a reformáció és a XIX. század eleji neves tudósok minden érvelését – megdöbbenést okozott sok tudóstársnak. Így a jól ismert nem millerita Isaac T. Hinton (az I. részben ismertettük) kénytelen volt különös figyelmet szentelni Stuartnak a katolicizmusnak nyújtott határozott támogassa miatt:

„Sajnáljuk, hogy az Antikrisztussal való nagy erkölcsi küzdelem közepette, amely most folyik, azok, akiknek a 'szentek' oly sokáig a kezükbe 'adattak', ilyen védelmezőre találhattak. Természetesen anélkül, hogy egy pillanatra is egy ilyen nagyravágyó törekvésre céloznánk, egyértelműen az a véleményünk, hogy a tiszteletre méltó Andoveri doktor már korábban szerzett egy bíborosi kalapot; és ha soron következő könyve is hasonlóan zseniálisan védelmezi a katolicizmust, akkor csak a pápai korona lehetne megfelelő jutalom! – Mindazonáltal nem félünk, hogy a józanésszel és független gondolkodással bíró keresztények rossz döntést hoznak a rendszer őszinte meggondolása után, mely kirekeszti a pápaságot a prófécia oldaláról, ami a próféciai jelképekben hűségesen leírja annak utálatosságait.”²⁶

Az univerzalisták azonban bátorságot merítettek és hasznosították Stuart állításait, amint azt a Hartford-i *Universalist* szerkesztői cikkében nyomatékosan jelezték, ami jelentős nyugtalanságot okozott sok evangélikus protestánsnak. Ezt írja:

„Amikor azt látjuk mi férfiak, mint Stuart professzor, az igazság kényszerítő ereje által **(754)** elhagyják a Jelenésekről vallott régi, elavult, téves felfogásukat, akkor reménység tölt el bennünket. Buzgalmában, hogy megdöntse a millerizmust, a professzor olyan kényszerítő helyzetbe hozta magát, *ahonnan nem lesz könnyű megtalálni a visszavonulást.*”²⁷

„Tanácsok a prófécia értelmezéséhez” című könyvében univerzalista érvelés alapján megcáfolja Miller Krisztus második eljövételére vonatkozó nézeteit, és a Jelenések jövődőléseinek beteljesedését a megírásuktól nem túl távoli időre határozza meg.²⁸

„Moses Stuart-tól egy ilyen megnyilatkozás, teljesen új dolog a nap alatt. 'Úgy látszik', amint azt egy jó hírű presbiteriánus lap közölte, 'Bush professzor véleménye szerint az esemény *félelmetesen* hajlik az universalizmus felé'. Stuart és Bush professzorok szabadelvűen és felvilágosodottan gondolkodva egyetértenek a kálvinista párttal, kis adagban alkalmazva az univerzalizmust, mint a népszerű zűrzavarokra és izgalmokra való orvosságot.”²⁹

Várható volt, hogy az universalista folyóiratok nyíltan kigúnyolják a második eljövotelt és ítéletet. Majd a Bostoni *Universalist Trumpet* hasonlóképpen mondja:

„Wm. Miller egy gyengeelméjű, hiú, magabízó öregember, aki kívülről megtanulta a Biblia néhány fejezetét; de aki véleményünk szerint vagy tisztességtelenül félremagyarázza a Szentírást, vagy csaknem teljesen tudatlan annak igazi jelentése felől. Két-három hónapja Boston környékén tartózkodik. Állandóan előadásokat tart elméletéről, melyeken óriási tömeg vesz részt. A gyülekezetek ajtait általában zárva tartják előtte, kivéve kettőt, melyet egy szekta használ, akik 'Keresztényeknek' nevezik magukat.

„De a legmegdöbbenőbb tény még nem került nyilvánosságra. A Cambridgeporti Baptista Társaság az elmúlt hét minden napján megnyitotta házát Miller előtt, és a lelkészü ott állt vele a szószéken, hogy részt vegyen a szolgálatban. Szerfelett meglepett bennünket ez a megnyilvánulás Arra lehetett volna számítani, hogy az olyan férfiak, mint J. V. Himes és P. R. Russel (keresztény lelkészek) támogatják Miller állításait. Ők alkalmasak az ilyen dolgokra. Egyetértünk dr. Sharp tiszteletes egy megjegyzésével, amint mondja, hogy „Miller elméletei *mind üres beszédek*; és meg vagyunk döbbenne, hogy egy ilyen igazi tiszteletre méltó társulat a legkisebb mértékben is támogatta az ilyen megtévesztést.”³⁰

Másrészt, J. V. Noyes *Witness and Advocate of „Perfect Holiness”* (A „tökéletes szentség” tanúja és hirdetője) című újság szerkesztője 1840-ben furcsa módon határozottan állította, hogy Krisztus már másodszor visszatért, még tanítványai életében:

(755) „Olvásóink kétségtelenül tudomással bírnak Miller Krisztusnak 'az ég felhőiben' való közeli megjelenéséről szóló tantételéről, ami a kereszténység régi kétségbeesett tévedésén alapul - annak tagadásán, hogy *Ő már eljött*.

„Miller tehát növeli az ostoba, hogy ne mondjuk istenkáromló elgondolások hosszú sorát, melyek által istentelen emberek ezer éven keresztül törekedtek félretenni és érvénytelenné tenni Isten Fiának legérthetőbb és legünnepélyesebb kinyilatkoztatását . . . Másfelől örömmel tölt el bennünket, hogy ez a csalás sok embert arra késztet, hogy becsületesen megvizsgálják a második advent témáját.

Minden józan embernek saját magának kell felismerni, hogy Krisztus ígérete szerint még néhány követője életében eljött másodszor.”³¹

Ezután következik Dr. Horace Bushnell, szintén a Connecticut-i Hartfordból való, kiváló és ékesszóló kongregációs lelkész és teológus határozott kijelentése. Itt közlünk egy megdöbbenítő részletet:

„Hallottátok, hogy megmondtam néktek, elmegyek, és ismét eljövök hozzátok.' 'Milyen értelemben ment el akkor, és milyen értelemben fog visszajönni újra - milyen változás veszi kezdetét a közte és követői közötti kapcsolatban, valamint a személyes kapcsolat milyen fajtáját vállalja, amit fenntartott velük most, ez az a téma, amelyre a szerző felhívja hallgatói figyelmét.'

Krisztus mondja, 'Jobb néktek, hogy elmenjek' és ígéretet fűz hozzá, 'Visszajövök hozzátok'. Ezzel azt akarta mondani, hogy eljött az idő az ügyek intézésében való változásra,

el kell távolodnia a szemünk elől, és egy új lelki kapcsolat kialakítását kell elkezdeni, amely lehetővé teszi az emberek egyetemes hozzáférését és a velük való általános jelenlétét.

Amire most szükségük van, az *korlátozatlan, láthatatlan, lelki jelenlét, mindenütt jelen levő Megváltó*, olyan, akit mindenki megismerhet és befogadhat, és tudatosan megismerhet és befogadhatja Őt, és EZ LESZ AZ Ő ÚJRA ELJÖVETELE, VAGYIS AZ Ő MÁSODIK ELJÖVETELE, mint az eljövételnek olyan formája, amely nyilvánvalóvá teszi, hogy ő kormányoz a Gondviselésben, és jár az ég felhőiben, - gördülékenyen víve véghez a változásokat, kifejtve az idő rendeltetését, és előkészítve egyetemes királyságát. . . Mindezekben Krisztust akarják meglátni azt állítva, egyetlen bizonyíték sem utal arra, amit az ő tanítványai sokan a második eljövételébe vetett hit által megragadva buzgón prédikálnak és komolyan eltúloznak. Ők hiszik, hogy testben jön el, és látható lesz amint testben lesz. . . Minden induló hajó tele lesz lelkes sokasággal, akik tolongnak a látható Krisztushoz. **(756)** Hónapról hónapra tolongva a zarándokok hatalmas kavargó tömegében, kíváncsi és jámbor, szegény és gazdag, hajléktalan és éhes, egymást letaposva – még kevesebben fogják hallani Őt beszélni, és mennyi ideig fog tartani az ilyen fajta megtapasztalás, melyben megtudja, hogy mit akart Krisztus nekik tanítani, és annak tömör igazságát felfogni, amikor azt mondta, 'Szükséges néktek, hogy elmenjek'.

Semmi sem lehetne CÉLSZERŰTELEBB, VAGY NAGYOBB CSAPÁS, MINT EGY EGYHELYRE LEERESZKEDETT, ÁLLANDÓAN LÁTHATÓ MEGVÁLTÓ. . . Mi nem kívánunk egy ilyen helyhez kötött, azaz testben járó Megváltót.”³³

Nem csoda, hogy a Hatford-i *Universalist* örömeiben még 4 hasábot szentel dr. Bushnell protestáns táborba dobott ezen bombájának és gratulál neki, hogy teljesen elvetette Krisztus személyes eljövételének fogalmát. Ezek voltak az egymásnak ellentmondó és nagyon csüggesztő fejlemények, melyek már megjelentek a protestánsok soraiban, amik magas állást betöltő férfiktól származtak, akik elhatározták, hogy semlegesítik a millerita premillenniumi álláspontokat. A vita hevében meglehetősen ilyen messzire mentek ezek a magas állású férfiak, teljes ellentétben a történelmi protestáns egyházzal - és egymással -, hogy megfékezzék a millerizmus növekvő áradatát.”

Említést kell tennünk egy későbbi, (1844) Dr. George Bush - aki a New York Városi Egyetem héber és keleti irodalom professzora – *Nebuchadnezzar's Dream of the Great Image (Nabukodonozor álma a nagy állóképről)* című művéről. Sylvester Bliss, az *Advent Shield* szerkesztője egyszerűen ezt írja róla:

„A szerző teljesen támogat bennünket (milleritákat), míg csak az ötödik királysághoz nem ér, melyet a világ mai állapotába helyez, de a dolgok sokkal tökéletesebb körülményei közé, melyről feltételezi, hogy örökké fog tartani. Ez az az álláspont, melyet végül mindenki kénytelen lesz elfogadni, aki tagadta Krisztus személyes eljövételét. Ha az egyáltalán megtörténik, akkor a világnak ebben a korszakában kell megtörténnie. Akik azt a távoli jövőbe halasztják, tagadniuk kell, hogy az valaha is előfordulhat. Nincs középút, nincs más alternatíva.

„A könyv azt igyekszik bemutatni, hogy a kő zúzása nagyon lassú folyamat; de mi képtelenek vagyunk felfogni egy ilyen következtetéshez szükséges érveket.”³⁴

(757) Egy 18 oldalas könyvszemlét jelentet meg 1844 májusában az *Advent Shield*, Apollos Hale által dr. Irah Chasenek, a Newtoni Teológiai Intézet Egyháztörténeti Karának sok éve baptista professzorának *Remarks on the Book of Daniel (Megjegyzések Dániel könyvéről)* (szintén 1844) című írásából. Chase vakmerően felvázolja az összes érvet, bármennyire ellentmondásosak azok ellenfeleikkel szemben, megkísérli megállítani a millerizmus ellenállhatatlan előrehaladását, mutat rá Hale, aki így nyilatkozik:

„A júdaizmus betemette Isten Szavát a vének hagyományaival. A pápaság megfosztotta az egyházat e kincstől a törvény erejével. Neológia (vagyis racionalizmus) ugyanezt a bűnt követi el azzal, hogy megfosztja a Bibliát isteni eredetétől. Chase professzor félreérthetetlenül a hittudósok e táborával tart.”³⁵

Itt újra alkalmazni látjuk a pogány szofista Porphyry elgondolását, mely a szeleucidákat tekintette a negyedik birodalomnak a Római helyett - és a kis szarvat egyszerűen Antiochus Epiphanes-nek tartotta a Makkabeusok idejében, és a 2300 napot 1150 valóságos napra rövidítette, a zsidók 2300 reggeli és esti napi áldozatára. Ez tűnik Stuart és Dowling fő érvelésének, melyek tömve vannak „ha” szókkal és bizonytalanságokkal. És mégis úgy látszott, hogy a New York-i *Methodist Advocate and Journal* folyóiratnak nagy örömet szerzett azzal.³⁶ Hale azonban határozottan kijelenti, hogy az ilyen érvelések „meggyalázzák” a múlt megszentelt értelmezéseit, és „feladják saját hirdetett és becsben tartott nézeteiket”, vagyis a reformáció idejéből való nagy elődök protestáns értelmezéseit.³⁷

V. A milleritákat durva karikatúrákkal gúnyolják

Az „1843”-as zsidó év idejére a Miller és társai iránti ellenségeskedés üteme nemcsak felgyorsult, hanem ellenséges történelmi rölapok zagyva keverékének formájában is kifejezésre jutott. Ezek a karikatúrák gúnyképek formájában gyakran az istenkáromlás határát súrolták. Olykor a Biblia prófétikus jelképeit ábrázolták nevetséges formában, de ugyanúgy nevetség tárgyává tették Millert és társait is. A millerita folyóiratok ezért a támadó képes röpiratokat „gúnykép nyomtatványoknak” és a „gúnyolódás új alakjának”

(758)

Mocskos gúnyrajzok teszik nevetségessé a milleritákat

(**fent balra**) Nem-millerita rágalomhadjárat vitatja a millerita október 22-i várakozást – egy kereskedelmi vállalkozó általi kiadás; (**lent balra**) karikatúra egy milleritáról, aki hiába készül megmenekülni a világ közelgő tűzáltali megsemmisítése előtt; (**jobbba fent**) rágalomhadjárat parodizálja a millerita Óriás Sátor mennybemenetelét a bostoni alapokról, Himes pénzes zsákokkal körülvéve, a képen pl. képtelen felemelkedni, mert egy villás farkú ördög kapaszkodott a kabátja csücskébe; (**jobbba lent**) támadás Miller, mint a millerizmus főpapja ellen, egy faragatlan, komikus verssel támadva név szerint Himes-t és nevetségessé téve általában a millerita tanítókat.

nevezték. Például a *Signs of the Times* 1843. március 29-én beszél egy „kézről-kézre járó” karikatúráról, mely „Millert ábrázolja, amint a mennybe emelkedik, (759) az összes milleritával – úgy látszott – rajta függtek”.³⁸ Egy még korábbi „A millerizmus főpapja leleplezve, vagyis rövid beszámoló az East Kingstonban 1842. június 28-tól július 15-ig tartott millerita tábori összejövetelről. Alatta durva komikus verssorok, támadva Himes nevét és a millerita csoport tanításait gúnyolva.

Egy másik gyalázkodás, „A harag poharának és pusztulás kábító üvegének” nevezte. Ezen szent keresztény igazságokkal „gonoszul

gúnyolódott.” Nevetségessé tették a halottak feltámadását, melyet koporsójából félig kiszállt csontváz jelképezett, amint indulatosan a koporsó lábánál brekegő békához vágja sípcsontját. A szentek elragadtatását a levegőégből az Úrral való találkozásra „gúnyosan mutatja az elragadtatás különféle helyzetében, amint a kövéreket az angyalok horgokkal húzzák fel.” Ezek a becsmérlő karikatúrák most már az ellenzék hadjáratának jellegzetes eszközévé váltak. Ahogy a várakozás ideje belenyúlt az 1844-es évbe, ezek a mocskos rölapok egyre merészebben gúnyolódtak, és végezték szentségtörésüket.

Egy újabb rágalomhadjárat egy kb. 60x90 cm-es rölap címe: „Miller szentsátorának nagyszerű mennybemenetele!” Középen alatta kisebb betűkkel volt a felirat, „Miller megdicsőülése, szentek, bűnösök egyetlen óriási RAKÁSON!”. A lap felső felén a bostoni Óriás Sátor elszakad az alapjától, és szárnyal a magasba, az ég felé, számos millerita csüng rajta nevetséges helyzetben, néhányuk lefelé potyogva. Az égből egy kosár ennivaló csüng alá.

Miller a táblázata tetején ül; egy ember szintén a tetőn áll és messzelátóval vizsgálva az eget. Alul a hátrahagyott Boston-i tömeg csodálkozva és haragosan szemléli a furcsa látványt. Lenn a sátor dobogóján, a hozzátartozó régi alapokon, melyre millerita vezető folyóiratok neve van írva, áll Himes (**760**) pénzes zsákokkal körülvéve, és egy villás farkú ördöggel a kabátjába akaszkodva, aki ezt mondja: „Joshua V. velem kell maradnod.” A lap alsó felén több hasáb, a millerizmust nevetségessé tevő komikus versike. Az utolsó sor így hangzik: „Itt végződik a világ és a nagy drámai jelent, 1844. október 22-én.”

Még egy másik mocskolódó rajz jelent meg 1844-ben. A képen egy páncélszekrény, egy úgynevezett „tűzálló szekrény”, melyben egy meglehetősen szenilis kinézésű egyén - szemlátomást egy millerita – ül egy jégdarabokkal magasan felhalmozott hordó mellett, és hátul a kalapja van felakasztva. A polcon felül keksz és sajt, egy nagy kancsó pálinka és egy doboz Havanna szivar körül egy zsák pénz. Az ajtón belül egy sonka és legyező lógott. A birtokos mindenre fittyet hányva ül, és azt mondja: „Most már jöhet! Kész vagyok.”³⁹ A lapok és folyóiratok tucatjainak megvizsgálásából az derül ki, hogy a támadások áradatának oka esztelen előítélet volt a millerita vezetőkkel és tanításaikkal szemben és a hétköznapi pletykák vad történeket és pletykás vádakot mondtak el a jelenlegi millerizmussal kapcsolatban. Kötekedések, gúnyolódások, félremagyarázások egyre kitartóbban makacsul szegődtek a nyomukba.

Találó példa erre a Hartford által kiadott *Universalist* folyóirat 1842. május 2-től kezdve a milleriták elleni sorozatos támadásokkal, „bolondnak, félrevezetettnek, tudatlannak, nevetségesnek, rosszhírűnek, analfabétának, felizgultnak, durvának, neveletlennek, vaknak, fanatikusnak, gonosznak, gyöngélméjűnek, csalóknak, szélhámosoknak nyíltan lehordva őket”.⁴⁰

De a milleriták érzéketlenek voltak az ilyen taktikákkal szemben, imádkoztak kínzóikért, és felhívták őket, hogy saját érdekükben hagyjanak fel az „ördög piszkos munkájával.”

JEGYZETEK

1. JAMES GORDON BENNET a New York-i *Herald* szerkesztője, Skóciában született. Később Aberdeenben római katolikus papnak tanult, 1819-ben a Nova Scotia-i Halifax-ba költözött. Hamarosan Bostonba ment és rövidesen nyomdai korrektor lett a *North American Review*-nál. 1835. május 6-án, a Wall Street egyik pincéjéből kiadta a New York-i *Herald* első számát. Bevezette a modern tudósítói módszereket; munkatársai írásos beszámolót készítettek a folyamatban lévő ügyekről. Megszervezte az első olyan beszédet, amit telefonon adtak át – Calhoun a mexikói háborúról. Éleshangú vezércikkei sok ellenséget szereztek, mégis a közforgalomban lévő újságjai számát harmincezerre növelte. Alapvetően az volt a célja, hogy minden fontos hírt összegyűjtsön és terjesszen, és a *Herald* volt abban az időben a legfontosabb újság az Egyesült Államokban. Ezért küldött egy riportert a Newark-i millerita tábor teljes idejére.
2. New York *Herald* Extra, 8. o. 1. col.
3. *I. m.* 8. o. 8. hasáb.
4. *I. m.* 2. o. 1. hasáb
5. *I. m.* 2. o. 3, 4. hasáb
6. *I. m.* 2. o. 4. hasáb; 1, 2, 3. hasáb
7. *I. m.* 3. o. 3, 4. hasáb
8. *I. m.* 3. o. 4. hasáb
9. *I. m.* 4. o. 1. hasáb
10. *I. m.* 4. o. 1, 2. hasáb
11. *I. m.* 4. p- 2. hasábtól 5. o. 1. hasábig
12. *I. m.* 5. o. 1-3. hasáb
13. *I. m.* 5. o. 4. hasábtól 6. o. 2. hasábig
14. *I. m.* 7. o. 3. hasáb
15. *I. m.* 8. o. 1, 2. hasáb
16. JOHN DOWLING (1807-1878) Angliában született, az anglikán egyházhoz tartozó szülőktől származott, de 17 évesen csatlakozott a baptista egyházhoz. 19 évesen latin nyelvű oktató lett, és 21 évesen görögöt, zsidót, latint és franciát tanított egy Klasszikus (görög és római kultúrára vonatkozó) Intézetben, és 1829-ben nyitotta meg a saját iskoláját. De 1832-ban választott New Yorkban a Catskill-i baptista pásztor felhívására, és 1836-ban New York City-be helyezték át, ahol 3 baptista gyülekezetben szolgált a következő években. 1834-ben kapott egy Egyetemi Bölcsész diplomát a Brown Egyetemtől, és 1846-ban egy Erdélyi Hittudományi Doktori diplomát.

17. Ez természetesen a szofista Porphyry ősi ellentámadása volt, melynek célja a kereszténység megismerés és az ősi egyház valamint az ősi reformátor vezetők elutasítása volt. (Lásd: *Prophetic Faith* I. kötet 326-330. o. és II. kötet.)
18. „F.P.,” *Monthly Miscellany of Religion and Lettes*, 1840, mjus, 248. o.
19. A preterizmusról lásd: *Prophetic Faith* II. kötet 22. o.
20. Dowling, *An Exposition of the Prophecies*, 24. o.
21. *I. m.* 111. o.
22. *I. m.* 167. o. A whitbyanizmusról lásd: *Prophetic Faith* II. kötet 651-655, 805-807. o.
23. I. C. Wellcome, *az idézett műből*, 201. Wellcome történész ebben a szakaszban figyelemreméltó tervezetet készített, hiszen ő kortárs volt, minden korabeli adathoz és forráshoz hozzáfért.
24. *I. m.* 203. o. *Signs of the Times*, 1840. augusztus 1. 70. o.
25. Moses Stuart, *Hints on the Interpretation of Prophecy*, 3. o.
26. Issac Taylor Hinton, *The Prophecies of Daniel and John Illustrated*, 231. o.
27. Ez természetesen közvetlenül preterizmus.
28. *The Universalist* (Hartford), 1842. november 26. 100. o.
29. *I. m.* 1843. január 7. 149. o.
30. Qouted in I. C. Wellcome, idézet a műből, 206. o.
31. *The Witness*, 1840. június 6. 152. o. Egy későbbi kiadás szerint Iskariótes Júdás a bűn embere volt, vagyis a II. Thessalonika 2. szerint elszakadt Isentől; lásd: I. C. Wellcome *az idézett műből* 208. o.
32. Később (1849-ben) Bushnell felidézte a Lelkészek Hartfordi Központi Egyesülete előtt az „eretnek nézeteket”.
33. I. C. Wellcome, *az idézett műből*, 208, 209. o.
34. *Advent Shield*, 1845. január, 288. o.
35. Apollos Hale, „Review of Professzor Chase”, *Advent Shield*, 1844. május, 127. o.
36. *I. m.* 143, 144. o.
37. Az ellenfelek felsorolásához hozzá kell adni Nathaniel Colver, W. J. Hamilton, E. Pond, C. E. Stowe, Samuel F. Jarvis, Richard C. Shimeall, P. E. Dimmick, Edwin F. Hatfiel, Samuel I. Prime, Mozes Springer, Abel Stevens, Noah Levings, Morris Henra, O. E. Morrel, stb. nevét.
38. *Signs of the Times*, 1843. március 29; valamint 1843. március 22. 20. o.
39. *I. m.* 1843. március 22. 20. o.
40. *The Universalist*, 1842. október 26. 206. o; 1842. április 16. 259. o; július 16. 366. o; július 30. 382. o; augusztus 27. 411, 415, 416. o.